सत्यमेव जयते

महाराष्ट्र शासन

कार्यक्रम अंदाजपत्रक

२०१८-२०१९

वित्त विभाग

(संचालनालय, स्थानिक निधी लेखापरीक्षा)

(प्रकाशन क्रमांक ६)

*

शासकीय मध्यवर्ती मुद्रणालय, मुंबई
२०१८

कार्यक्रम अंदाजपत्रक

२०१८-२०१९

वित्त विभाग

(संचालनालय, स्थानिक निधी लेखापरीक्षा)

(प्रकाशन क्रमांक ६)

एच ३१२३–१

वित्त विभाग - कार्यक्रम अंदाजपत्रक

१	वित्त विभाग, मंत्रालय
२	संचालनालय, लेखा व कोषागारे
३	विक्रीकर
४	अल्पबचत व लॉटरी
५	विमा प्रशासन
६	संचालनालय, स्थानिक निधी लेखापरीक्षा

अनुक्रमणिका

प्रकरण क्र.	शिर्षक	पृष्ठ क्रमांक
	प्रास्ताविक	(सात)
१	प्रस्तावना	१
२	संचालनालयाचे कामकाज	५
३	संचालनालयाच्या जबाबदाऱ्या	१२
४	संचालनालयाचे संगणकीकरण	१३
	परिशिष्ट	१४ ते १६

प्रास्ताविक

संचालनालय, स्थानिक निधी लेखापरीक्षा विभाग हा महाराष्ट्र शासनाच्या वित्त विभागाच्या अखत्यारित कार्यरत आहे. संचालनालयाचे मुख्यालय कोकण भवन, नवी मुंबई येथे आहे.

स्थानिक निधी लेखापरीक्षा संचालनालयाकडून खालील संस्थांचे लेखापरीक्षण केले जाते :

अ) महाराष्ट्र स्थानिक निधी लेखापरीक्षा अधिनियम २०११ च्या तरतूदी लागू असलेल्या स्थानिक स्वराज्य संस्था.

ब) मुंबई ग्रामपंचायत अधिनियम १९५८ नुसार ग्रामपंचायती.

क) वित्त विभाग शासन निर्णय ३१/०३/२०११ व संबंधित अधिनियमातील तरतुदीनुसार नागरी स्वराज्य संस्था

ड)शासनाच्या सर्वसाधारण किंवा विशेष आदेशाद्वारे सोपविलेल्या संकीर्ण संस्था.

या पुस्तिकेत स्थानिक निधी लेखापरीक्षा संचालनालयाच्या स्थापनेचा थोडक्यात इतिहास, सध्याची संरचना, कामकाज आणि कर्मचारीवृंद यांची माहिती तसेच सन २०१८-२०१९ या वर्षात करण्यात येणाऱ्या लेखापरीक्षण विषयक व इतर कामकाजाची रुपरेषा सादर करण्यात येत आहे.

प्रकरण १

प्रस्तावना

स्थानिक निधी लेखापरीक्षा संचालनालय

संक्षिप्त पार्श्वभूमी :

महालेखापालांच्या नियमित लेखापरीक्षणाच्या अधिन नसलेल्या विवक्षित विभाग, विश्वस्त निधी यांच्या लेख्यांचे लेखापरीक्षण करण्याच्या दृष्टीने १८८४ मध्ये मुंबई येथील महालेखापाल यांच्या कार्यालयात बाह्य लेखापरीक्षा शाखा स्थापन करण्यात आली. सन १८९४ मध्ये ही योजना सिंध प्रांतातील नगरपालिकांना व भारतातील उत्तर विभागात स्थित नगरपालिकांना लागू करण्यात आली. हा प्रयोग यशस्वी झाल्यामुळे ही योजना १९०७ मध्ये इतर नगरपालिका, जिल्हा स्थानिक मंडळे व छावणी निधी यांना लागू करण्यात आली व विस्तृत झालेला हा विभाग भारत सरकारच्या वित्त विभागाच्या सूचित नमूद केलेल्या अधिकाऱ्यांच्या नियंत्रणाखाली ठेवण्यात आला. या अधिकाऱ्यास ' अधिपरीक्षक, स्थानिक निधी लेखा ' असे पदनाम देण्यात आले.

सन १९१३ मध्ये विभागाची पुनर्रचना करण्यात आली व लेखापरीक्षण कार्यक्रमात तालुका स्थानिक मंडळे, जिल्हा रुग्णालये व इतर काही लेख्यांच्या लेखापरीक्षणाचा समावेश करण्यात आला. मुंबई शहराच्या लेख्यांच्या कार्यभारासाठी ' सहाय्यक लेखा अधिपरीक्षक ' या पदाची निर्मिती करण्यात आली.

मुंबई स्थानिक निधी लेखापरीक्षा अधिनियम १९३० संमत होण्यापूर्वी ' अधिपरीक्षक ' हा शासन निर्णय सामान्य प्रशासन विभाग क्र. २७३, दि. १२ जानेवारी १९०७ व शासन निर्णय सामान्य प्रशासन विभाग क्र. २०९२, दि. ०३ एप्रिल १९०७ अन्वये अनुक्रमे स्थानिक मंडळाचा आणि नगरपालिकांचा लेखापरीक्षक होता. मुंबई स्थानिक निधी लेखापरीक्षा अधिनियम १९३० प्रख्यापित झाल्यानंतर, अधिपरीक्षक हे स्थानिक मंडळांचे, नगरपालिकांचे, शाळा मंडळांचे व अधिनियमांच्या कलम ४ अन्वये काढण्यात आलेल्या अधिसूचना क्र. ७६७९ व दि. २३ मार्च १९३१ व अधिसूचना क्र. ९२७० दि. ०४ नोव्हेंबर १९३२ अन्वये, अधिसूचित प्रदेश समित्यांचे सांविधिक परीक्षक होते.

विभागाची निर्मिती झाल्यापासूनच हा विभाग, भारताच्या महालेखापरीक्षकाच्या नियंत्रणाखाली राहिला आहे. मुंबई राज्याचा शासन निर्णय, वित्त विभाग क्र. टीआरए-१६५७-८०५-सी-जी-३, दिनांक ३० एप्रिल १९५८ या अन्वये स्थानिक लेखापरीक्षा विभाग मुंबई राज्याच्या नियंत्रणाखाली दि. १ मे १९५८ पासून आणण्यात आला.

भारतीय संविधानाच्या परिशिष्ट ७ मध्ये निर्देशित राज्यसूचीतील बाब क्र. ०५ नुसार स्थानिक संस्थांचे लेखापरीक्षण राज्य सरकारच्या अखत्यारित आले. मुंबई स्थानिक निधी (लागू करणे व दुरुस्ती) अधिनियम, १९६० मधील कलम ६ अन्वये, अधिपरीक्षक, स्थानिक निधी लेखे यांचे पदनाम, ' मुख्य लेखापरीक्षक, स्थानिक निधी लेखे ' आणि सहाय्यक परीक्षक, स्थानिक निधी लेखे यांचे पदनाम, ' उपमुख्य लेखापरीक्षक, स्थानिक निधी लेखे ' याप्रमाणे बदलण्यात आले.

शासन निर्णय, वित्त विभाग क्रमांक एमएएस/११६१/१२७९१-पंधरा, दि. २७ डिसेंबर १९६१ अन्वये वित्त विभागाच्या प्रशासनिक नियंत्रणाखाली लेखा व कोषागारे संचालनालयाची दि. ०१ जानेवारी १९६२ पासून स्थापना करण्यात आली. या संचालनालयाच्या नियंत्रणाखाली स्थानिक निधी लेखापरीक्षा विभाग आणण्यात आला. संचालक, लेखा व कोषागारे, महाराष्ट्र राज्य यांना विभागप्रमुख म्हणून घोषित करण्यात आले.

दि. ३१ ऑक्टोबर १९६४ पर्यंत ग्रामपंचायतींच्या लेख्यांचे लेखापरीक्षण, प्रत्येक जिल्हयाच्या जिल्हाधिकारी यांच्या नियंत्रणाखाली काम करणाऱ्या लेखापरीक्षकांकडून केले जात असे. महाराष्ट्र ग्रामपंचायत (लेखापरीक्षा व लेखे) नियम, १९६१ यामध्ये शासन अधिसूचना, ग्राम विकास विभाग क्र. व्हीपीए-१९६४ / जीओ-९९२ ए दि. १९ ऑक्टोबर १९६४ नुसार सुधारणा करुन शासन निर्णय, वित्त विभाग क्र. डीएटी-१२६४/५७८९/६४-बारा, दि. २० ऑक्टोबर १९६४ अन्वये संपूर्ण ग्रामपंचायत लेखापरीक्षा आस्थापना, जिल्हाधिका-याकडून मुख्य लेखापरीक्षकाकडे हस्तांतरित करण्यात आली.

स्थानिक निधी लेखापरीक्षा संचालनालयाची स्थापना :

राज्य घटनेतील ७३ व ७४ घटना दुरुस्तीनंतर स्थानिक स्वराज्य संस्था राबवित असलेल्या योजना व निधी यामध्ये वाढ झाल्यामुळे मुख्य लेखापरीक्षक, स्थानिक निधी लेखा यांच्या जबाबदारीमध्ये वाढ झाली. तसेच पंचायत राज संस्थांच्या लेख्यांवरील पुनर्विलोकन अहवाल मुख्य लेखापरीक्षक यांच्या स्वाक्षरीने विधीमंडळास सादर करण्यात येतो व मुख्य लेखापरीक्षक हे पंचायत राज समितीचे महत्वाचे सल्लागार आहेत. या बाबी विचारात घेऊन शासन निर्णय, वित्त विभाग क्रमांक सेवाप्र-२०.०८/प्र.क्र.७९ /२/ कोषा (प्र-३), दि . २८ मे २००८ अन्वये स्वतंत्र स्थानिक निधी लेखापरीक्षा संचालनालयाची स्थापना करण्यात आली आणि शासन निर्णय वित्त विभाग क्रमांक सेवाप्र-२०.०८/प्र.क्र.१९७/ कोषा (प्र-३), दि. १ ऑगस्ट, २००८ अन्वये ' मुख्य लेखापरीक्षक, स्थानिक निधी लेखा ' यांना विभागप्रमुख म्हणून घोषित करण्यात आले.

वित्त विभाग शासन निर्णय क्रमांक सेवाप्र-२०११ / प्र.क्र.७१ / कोषा प्रशा-३, दिनांक १८/४/२०११ अन्वये संचालनालयाचे " **स्थानिक निधी लेखापरीक्षा संचालनालय** " असे सुधारीत नामाभिधान करण्यात आले आणि मुख्य लेखापरीक्षक, सह मुख्य लेखापरीक्षक, उपमुख्य लेखापरीक्षक (वरिष्ठ), उपमुख्य लेखापरीक्षक (कनिष्ठ), यांचे पदनाम अनुक्रमे संचालक, सह संचालक, उप संचालक व सहाय्यक संचालक असे बदलण्यात आले.

संचालनालयाची सध्याची संरचना :

संचालनालयाच्या अधिनस्त राज्यात कोंकण, पुणे, नाशिक, औरंगाबाद, अमरावती व नागपूर येथे एकूण ६ प्रादेशिक कार्यालये व ३४ जिल्हा कार्यालये कार्यरत आहेत. विभागप्रमुख या नात्याने संचालक हे त्यांच्या प्रशासकीय नियंत्रणाखालील अधिनस्त कार्यालयांच्या व्यवस्थापन, पर्यवेक्षण व परिणामकारक कामकाजासाठी जबाबदार आहेत. संचालक लेखाविषयक बाबींविषयी सुधारणा सुचवितात आणि संबंधितांना लेखापरीक्षणाविषयक सल्ला देतात. संचालनालयाकडून दरवर्षी सहा विभागीय कार्यालयांची तसेच सह संचालक विभागीय कार्यालयांद्वारे त्यांच्या अधिनस्त जिल्हा कार्यालयांची दरवर्षी प्रशासकीय तपासणी केली जाते.

तेराव्या वित्त आयोगाच्या शिफारशी नुसार शासन निर्णय वित्त विभाग क्रमांक स्थानिले-२०१०/ प्र.क्र.२६(ब)/विमा प्रशासन, दि. ३१ मार्च २०११ अन्वये राज्यातील सर्व महानगर पालिकांचे संवैधानिक लेखापरीक्षण करण्याचे काम स्थानिक निधी लेखापरीक्षा संचालनालयाकडे सोपविण्यात आलेले आहे. शासन निर्णय वित्त विभाग क्र. सेवाप्र २०१२/प्र.क्र.९९/कोषा (प्रशा-३), दि. ०६ ऑक्टोबर २०१२ अन्वये सह संचालक (महानगरपालिका लेखापरीक्षण) यांच्या नियंत्रणाखाली तीन उपविभागांमध्ये विभागलेली महानगरपालिका लेखापरीक्षण शाखा कार्यरत आहेत. उप संचालक हे प्रत्येक उपविभागाचे प्रमुख आहेत.

शासन निर्णय वित्त विभाग क्र. सेवाप्र.२०.०८/प्र.क्र.७९/२/कोषा (प्र-३), दि. २८/०५/२००८ अन्वये एकूण १२९८ पदांचा आकृतीबंध शासनाने मंजूर केलेला आहे. राज्यातील सर्व महानगरपालिकांचे लेखापरीक्षण या संचालनालयामार्फत करण्याकरिता शासन निर्णय, वित्त विभाग क्र. संकीर्ण २०११/प्र.क्र.१२७/ कोषा(प्रशा-३), दि. २३.०२.२०१२ अन्वये ११९ नवीन पदे निर्माण करण्यात आली. तसेच नव्याने निर्माण झालेल्या पालघर जिल्ह्याकरिता शासन निर्णय वित्त विभाग क्र. नपनि २०,१४/प्र.क्र ७९/कोषा (प्र-३), दि. २०/०८/२०१४ अन्वये एकूण १३ नवीन पदे मंजूर करण्यात आली. सद्यस्थितीत या संचालनालयाच्या आस्थापनेवरील एकूण मंजूर पदांची संख्या १४३० इतकी आहे.

संचालनालयासाठी सन २०१७-१८ साठी प्राप्त अर्थसंकल्पिय अनुदान आणि सन २०१६-१७ चा झालेला प्रत्यक्ष खर्च याबाबतची माहिती सोबतच्या परिशिष्ट १ मध्ये व संचालनालयाच्या विविध पदांचा पदनामनिहाय तपशिल परिशिष्ट २ मध्ये दर्शविण्यात आला आहे. तसेच संचालनालयाच्या आस्थापनेवर कार्यरत महिला अधिकारी/ कर्मचारी यांचा तपशिल परिशिष्ट ३ मध्ये दर्शविण्यात आला आहे.

प्रकरण २

संचालनालयाचे कामकाज

स्थानिक निधी लेखापरीक्षा संचालनालयाकडून खालील कामे केली जातात :

१) राज्यातील सर्व पंचायती राज संस्थांचे म्हणजेच ३४ जिल्हा परिषदा, ३५१ पंचायत समित्या व २७,८५० ग्रामपंचायतींचे लेखापरीक्षण करणे.

२) राज्यातील सर्व नागरी स्वराज्य संस्थांचे म्हणजेच २७ महानगरपालिका, १४ महानगरपालिका शिक्षणमंडळे, ६ महानगरपालिका परिवहन उपक्रम, २३३ नगरपालिका, १२४ नगरपंचायती , ५२ नगरपालिका शिक्षण मंडळे यांचे लेखापरीक्षण करणे.

३) ४ कृषि विद्यापीटे, १ महाराष्ट्र पशु व मत्स्य विज्ञान विद्यापीठ आणि २२७ इतर संकिर्ण संस्थांचे लेखापरीक्षण करणे.

४) पंचायती राज संस्था व नागरी स्वराज्य संस्था यांच्या लेखापरीक्षणावर आधारित लेखापरीक्षण पुनर्विलोकन अहवाल शासनास सादर करणे.

५) मुंबई स्थानिक निधी लेखापरीक्षा नियम १९३१ मधील नियम १५ नुसार विशेष लेखापरीक्षण करणे.

लेखापरीक्षणासाठी आधारभूत नियमावल्या :

१) जिल्हा परिषदा, पंचायत समित्या आणि सर्व नागरी स्वराज्य संस्था यांचे लेखापरीक्षण मुंबई स्थानिक निधी लेखापरीक्षा नियम १९३१, मुंबई स्थानिक निधी लेखापरीक्षा (सुधारणा), अधिनियम २०११ आणि स्थानिक निधी लेखापरीक्षा कार्यालयीन नियमपुस्तिका इ. मधील तरतूदींनुसार करण्यात येते. शासन निर्णय वित्त विभाग क्रमांक स्थानिलेप-२०१० प्र.क्र.२६(ब)/ विमा प्रशासन, दि. ३१ मार्च २०११ अन्वये महानगरपालिकांचे लेखापरीक्षण केले जाते.

२) ग्रामपंचायतींचे लेखापरीक्षण ग्रामपंचायत अधिनियम १९५८ व महाराष्ट्र ग्रामपंचायत लेखापरीक्षा नियम १९६१ मधील तरतूदींनुसार करण्यात येते.

संचालनालयाची विभागीय संरचना खालीलप्रमाणे आहे :

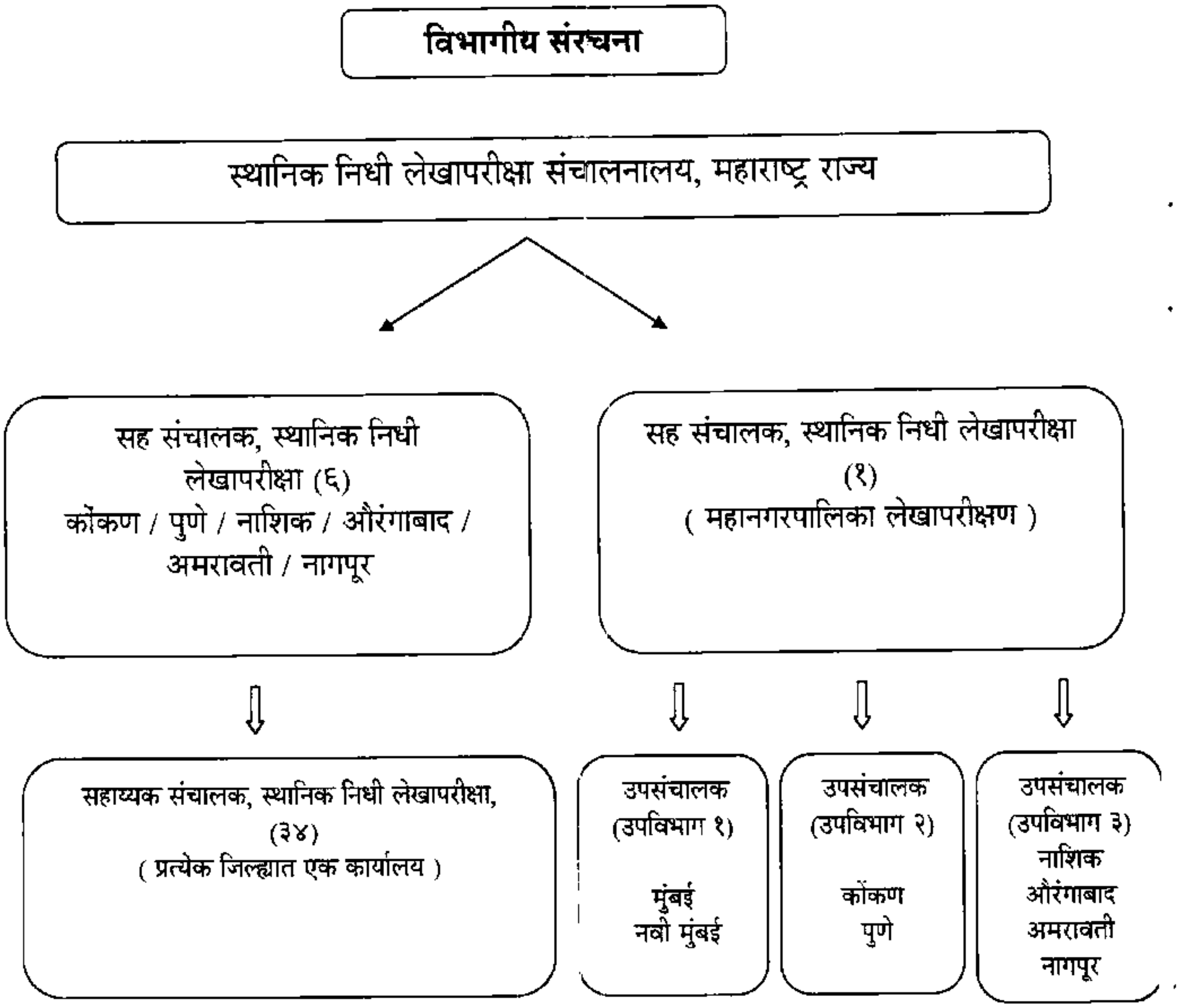

संचालनालयाकडून लेखापरीक्षण करण्यात येत असलेल्या संस्थांचा तपशील खालीलप्रमाणे आहे :

अ.क्र.	संस्थांचा प्रकार	संख्या
१	जिल्हा परिषद	३४
२	पंचायत समिती	३५१
३	नगरपालिका	२३३
४	नगरपंचायती	१२४
५	महानगरपालिका	२७ #
६	महानगरपालिका शिक्षण मंडळ	१४
७	महानगरपालिका परिवहन उपक्रम	६
८	नगरपालिका शिक्षण मंडळ	५२
९	कृषि विद्यापीठे / महाराष्ट्र पशु व मत्स्य विज्ञान विद्यापीठ, नागपूर	०५
१०	इतर संकिर्ण संस्था	२२७
११	ग्रामपंचायती	२७८५०*
	एकूण	**२८९२३**

राज्यातील सर्व महानगरपालिकांचे वैधानिक लेखापरीक्षण सन २०११-२०१२ पासून या संचालनालयामार्फत सुरू करण्यात आले आहे.

* लेखापरीक्षण करावयाच्या ग्रामपंचायतींची संख्या प्रत्येक वर्षी त्यांच्या उत्पन्नाच्या आधारावर बदलत असते.

लेखापरीक्षण कार्यपध्दती :

जिल्हा परिषदा, पंचायत समित्या व नगरपालिका इत्यादी स्थानिक स्वराज्य संस्थांचे लेखापरीक्षण करताना मार्च महिना व इतर दोन महिन्यांचे तपशिलवार लेखापरीक्षण केले जाते. तसेच उर्वरित कालावधीच्या आर्थिक व्यवहारांचा सर्वसाधारण आढावा घेतला जातो.

ग्रामपंचायतीच्या बाबतीत संपूर्ण वर्षातील व्यवहारांचे लेखापरीक्षण केले जाते.

महानगरपालिकांच्या लेखापरीक्षणासाठी एक महिना निवडला जातो आणि उर्वरित कालावधीच्या आर्थिक व्यवहारांचा सर्वसाधारण आढावा घेतला जातो. तसेच राज्य सरकार व केंद्र सरकारकडून महानगरपालिकांना प्राप्त होणाऱ्या सर्व प्रकारच्या अनुदानातून केलेल्या खर्चाचे लेखापरीक्षण या विभागाकडून केले जाते.

सन २०१८-२०१९ मध्ये करावयाचे लेखापरीक्षणाचे घटक :

अ) स्थानिक स्वराज्य संस्थांचे (ग्रामपंचायत लेखापरीक्षणा व्यतिरिक्त) सन २०१८-१९ मध्ये लेखापरीक्षण करावयाच्या संस्थांचा तपशिल खालीलप्रमाणे आहे :

अ.क्र.	संस्था	सन २०१६-१७ पर्यंतची प्रलंबित लेखापरीक्षण घटक	सन २०१७-१८ चे संभाव्य नियमित लेखापरीक्षण घटक
१	जिल्हा परिषद	२३२	४४०
२	पंचायत समिती	३२	३५१
३	नगरपालिका	४२१	२३३
४	नगरपंचायती	१७४	१२४
५	महानगरपालिका	६३	२७
६	महानगरपालिका परिवहन उपक्रम	१९	६
७	महानगरपालिका शिक्षण मंडळ	४२	१४
८	कृषि विद्यापीठे व पशु व मत्स्य विज्ञान विद्यापीठ	१८	५
९	नगरपालिका शिक्षण मंडळ	९६	५२
१०	संकीर्ण संस्था	४२०	२२७
	एकूण एकंदर	**१५१७**	**१४७९**

* सन २०१६-१७ प्रलंबित लेखापरीक्षण स्थिती माहे ऑक्टोबर २०१७ अखेरची आहे.

ब) ग्रामपंचायत लेखापरीक्षण :-

दिनांक ०१ नोव्हेंबर १९६४ पासून मुंबई ग्रामपंचायत अधिनियम १९५८ व महाराष्ट्र ग्रामपंचायत (हिशेब तपासणी) नियम १९६१ च्या तरतूदींनुसार ग्रामपंचायतीचे लेखापरीक्षण स्थानिक निधी लेखापरीक्षा विभागाकडे सुपूर्द करण्यात आले आहे. ग्रामपंचायतीच्या आर्थिक वर्षातील संपूर्ण व्यवहारांचे लेखापरीक्षण केले जाते. महाराष्ट्र ग्रामपंचायत (हिशेब तपासणी) नियम १९६१ च्या नियम ४ नुसार ज्या ग्रामपंचायतींचे उत्पन्न रक्कम रुपये २५,०००/- पेक्षा जास्त आहे, त्यांचे लेखापरीक्षण या विभागामार्फत केले जाते. ग्रामपंचायतीच्या वार्षिक उत्पन्नानुसार लेखापरीक्षण करावयाच्या ग्रामपंचायतींची संख्या दरवर्षी बदलत असते.

एका वर्षाचे लेखापरीक्षण एक घटक मानला जातो. आवश्यकतेनुसार ग्रामपंचायतींचे विशेष लेखापरीक्षण सुध्दा केले जाते. ग्रामपंचायत लेखापरीक्षण अहवालातील परिच्छेदांचे अनुपालनाची पडताळणी जिल्हा परिषदेच्या स्थायी समिती मार्फत करण्यात येते.

ग्रामपंचायतींचे सन २०१६-१७ चे २७८५० नियमित लेखापरीक्षण घटक, सन २०१५-१६ मधील २९११ घटकांचे लेखापरीक्षण जून २०१८ पर्यंत पूर्ण करण्याचे नियोजन आहे.

वार्षिक उत्पन्नानुसार लेखापरीक्षण करावयाच्या ग्रामपंचायतींची संख्या दर्शविणारा तक्ता खालीलप्रमाणे आहे:

अ.क्र.	ग्रामपंचायती चे वार्षिक उत्पन्न	लेखा परीक्षण वर्ष २०१७-२०१८ मध्ये लेखापरीक्षण करावयाच्या ग्रामपंचायती (संभाव्य)
१	रु. पंचवीस हजार ते पाच लाखापर्यंत	११८४७
२	रु. पाच लाख ते पंचवीस लाखापर्यंत	१२०७४
३	रु.पंचवीस लाखावरील	३९२९
एकूण		**२७८५०**

लेखापरीक्षण प्रयोजनासाठी श्रमदिन :

स्थानिक संस्था / इतर संकिर्ण संस्थांचे लेखापरीक्षण दरवर्षी सर्वसाधारणपणे पुढील वित्तीय वर्ष संपण्यापूर्वी केले जाते. लेखापरीक्षणासाठी श्रमदिन निश्चित करतांना सर्वसाधारणपणे एका लेखापरीक्षकास एका आर्थिक वर्षात सर्वप्रकारच्या सार्वजनिक सुट्टया व देय व अनुज्ञेय रजा वगळता वर्षाचे १८५ श्रमदिन उपलब्ध होतात. उपलब्ध श्रमदिन आणि लेखापरीक्षकांच्या भरलेल्या पदाची संख्या विचारात घेऊन एकूण श्रमदिनांची परिगणना केली जाते.

लेखापरीक्षा शुल्क आकारावयाच्या संस्थांबाबत :

महाराष्ट्र स्थानिक निधी लेखापरीक्षा अधिनियम २०११ व महाराष्ट्र ग्रामपंचायत (लेखापरीक्षण) नियम १९६१ नुसार करण्यात येणा-या लेखापरीक्षणा बाबतीत लेखापरीक्षण शुल्क आकारले जात नाही. ज्या संस्थांचे लेखापरीक्षण महाराष्ट्र स्थानिक निधी लेखापरीक्षा अधिनियमानुसार केले जात नाही, त्यांचेकडून लेखापरीक्षण शुल्क आकारले जाते. उदा. वीरमाता जीजाबाई तंत्रनिकेतन संस्था, धर्मादाय आयुक्त, मुंबई.

प्रलंबित असलेल्या लेखापरीक्षण शुल्काचा तपशिल खालीलप्रमाणे आहे.

लेखापरीक्षा शुल्क

(एकूण रुपयांत)

अ. क्र.	तपशिल	२०१६-२०१७	२०१७-२०१८
१	संस्थांची संख्या	६७	६७
२	प्रारंभिचे प्रलंबित लेखापरीक्षण शुल्क	१२०६२८४१	१६३४१०६२
३	चालू वर्षी वसूल करावयाचे लेखापरीक्षण शुल्क	७५५२४६५	४६२३८७०
४	एकूण लेखापरीक्षण शुल्क	१९६१५३०६	२०९६४९३२
५	वसुल झालेले लेखापरीक्षण शुल्क	३२७४२४४	२२८२६४०
६	**शिल्लक लेखापरीक्षण शुल्क**	**१६३४१०६२**	**१८६८२२९२**

टिप:- सन २०१७-१८ ची माहिती माहे ऑक्टोबर २०१७ अखेरपर्यंतची आहे.

लेखापरीक्षणा दरम्यान आढळलेली लबाडी व अपहार प्रकरणे :

लेखापरीक्षणादरम्यान आढळलेल्या लबाडी व अपहार प्रकरणांची माहिती खालीलप्रमाणे आहे :

अ.क्र.	तपशिल	२०१६-२०१७		२०१७-१८	
		प्रकरणे	रक्कम (रु.)	प्रकरणे	रक्कम (रु.)
१	सुरूवातीची शिल्लक	३१२१५	२६५४४५९९७८	३२२७९	२८५४८५३३००
२	नवीन आलेली प्रकरणे	१२३२	२७००८७८८९	४५७१	४२९३९४६९१
३	एकूण	३२४४७	२९२४५४७८६७	३६८५०	३२८४२४७९९१
४	निकाली निघालेली प्रकरणे	१६८	६९६९४५६७	५७	८१०६३९५
५	**शिल्लक प्रकरणे**	३२२७९	२८५४८५३३००	३६७९३	३२७६१४१५९६

टिप:- सन २०१७-१८ ची माहिती माहे ऑक्टोबर २०१७ अखेरपर्यंतची आहे.

विशेष लेखापरीक्षण :

अ) जिल्हा परिषद, पंचायत समिती व नागरी स्थानिक स्वराज्य संस्थांचे विशेष लेखापरीक्षण अहवाल :

नियमित लेखापरीक्षणा व्यतिरिक्त मुंबई स्थानिक निधी लेखापरीक्षा नियम, १९३१ मधील नियम १५ व वित्त विभाग शासन परिपत्रक क्र.संकीर्ण-२०१७/प्र.क्र.३६/कोषा प्रशा - ४, दिनांक ३० मे २०१७ अन्वये नगर विकास विभाग /महसूल विभागीय आयुक्त/ जिल्हाधिकारी यांचेकडून विशेष लेखापरीक्षण करणेबाबतचा प्रस्ताव प्राप्त झाल्यास विशेष लेखापरीक्षण बाबत निर्णय घेण्यात येतो.

मागील दोन वर्षातील विशेष लेखापरीक्षणाबाबतचा तपशील खालीलप्रमाणे आहे :

अ.क्र.	तपशिल	२०१६-२०१७	२०१७-२०१८
१	विशेष लेखापरीक्षणासाठीचे घटक	२५	८
२	वापरण्यात आलेले श्रमदिन	८४४	५४०

टिप:- सन २०१७-१८ ची माहिती माहे ऑक्टोबर २०१७ अखेरपर्यंतची आहे.

ब) ग्रामपंचायत विशेष लेखापरीक्षण :

महाराष्ट्र ग्रामपंचायत लेखापरीक्षण नियम, १९६१ च्या नियम ८ नुसार ग्रामपंचायतीचे विशेष लेखापरीक्षण करणेबाबत जिल्हाधिकारी किंवा पंचायत समिती किंवा संबंधित स्थायी समितीच्या लेखी विनंतीनुसार विशेष लेखापरीक्षण करणेबाबतचा प्रस्ताव प्राप्त झाल्यास विशेष लेखापरीक्षण बाबत निर्णय घेण्यात येतो.

ग्रामपंचायत विशेष लेखापरीक्षणाबाबतचा तपशील खालीलप्रमाणे आहे :

अ.क्र.	तपशिल	२०१६-२०१७	२०१७-२०१८
१	विशेष लेखापरीक्षण केलेले घटक	४	१
२	वापरण्यात आलेले श्रमदिन	४.	५९

टिप:- सन २०१७-१८ ची माहिती माहे ऑक्टोबर २०१७ अखेरपर्यंतची आहे.

प्रकरण ३

स्थानिक निधी लेखापरीक्षा संचालनालयाच्या जबाबदाऱ्या

स्थानिक निधी लेखापरीक्षा संचालनालयाच्या जबाबदाऱ्या खालीलप्रमाणे आहेत :

१) संचालनालयाच्या अधिपत्याखालील सर्व कार्यालयांकडून करण्यात येत असलेल्या लेखापरीक्षणांवर पर्यवेक्षण व नियंत्रण ठेवणे.

२) लेखापरीक्षण हे अधिनियम व नियम व विभागाची कार्यालयीन नियमपुस्तिकेतील तरतूदींनुसार केले जात असल्याबाबतची खात्री करणे.

३) आवश्यकतेनुसार स्थानिक संस्थांचे विशेष लेखापरीक्षण करण्यासंदर्भात आदेश निर्गमित करणे.

४) जिल्हा परिषदा, पंचायत समिती यांच्या लेखापरीक्षण अहवालांवर आधारित लेखापरीक्षा पुनर्विलोकन अहवाल तयार करुन तो ग्रामविकास विभागामार्फत विधानमंडळास सादर करणे.

५) १३ व्या वित्त आयोगाच्या शिफारशींनुसार नागरी स्थानिक संस्थांचा पुनर्विलोकन अहवाल तयार करुन शासनाच्या नगरविकास विभागामार्फत विधीमंडळास सादर करणे.

६) क्षेत्रिय कार्यालयांकडून पार पाडल्या जाणाऱ्या कामकाजासंदर्भातील मासिक / त्रैमासिक/ सहामाही व वार्षिक विवरणपत्रे संकलित करुन आवश्यक त्या सूचना देणे.

७) संचालनालयाचे अधिनस्त कार्यालयांचे प्रशासकीय नियंत्रण व तपासणी बाबत काम पाहणे.

८) संस्थांच्या लेखापरीक्षण अहवालांची छाननी करणे व कार्यालयीन कामकाज सुरळीत पार पाडणे व त्यात सुधारणा होण्याच्या दृष्टीने कार्यालयीन आदेश निर्गमित करणे.

९) लेखापरीक्षणासाठी लागलेल्या अतिरिक्त श्रमदिनांच्या प्रस्तावास मंजूरी देणे.

१०) महालेखाकार (लेखापरीक्षा) कार्यालयासोबत समन्वय ठेवणे.

११) विभागातील कर्मचारी व अधिकाऱ्यांकरिता प्रशिक्षण सत्रे आयोजित करणे.

लेखापरीक्षा पुनर्विलोकन अहवाल :

१) पंचायती राज संस्थांच्या लेख्यांवरील लेखापरीक्षा पुनर्विलोकन अहवाल :

महाराष्ट्रातील सर्व जिल्हा परिषदा, पंचायत समित्या व काही प्रमाणात ग्रामपंचायतींच्या लेखापरीक्षण अहवालातील महत्वाच्या अनियमिततांबाबत पंचायती राज संस्थांच्या लेख्यांवरील लेखापरीक्षा पुनर्विलोकन अहवाल तयार करुन शासनाच्या ग्रामविकास विभागाव्दारे प्रतिवर्षी विधानमंडळापुढे सादर केला जातो. या अहवालात पंचायती राज संस्थांची आर्थिक स्थिती, गंभीर उणिवा, नियमबाह्यता इ.चे व्यापक प्रमाणात मूल्यमापन केलेले असते. सन २०१४-२०१५ चा लेखापरीक्षा पुनर्विलोकन अहवाल विधानमंडळापुढे सादर करण्यात आला आहे. सन २०१५-२०१६ चा लेखापरीक्षा पुनर्विलोकन अहवाल तयार करण्याचे काम प्रगती पथावर आहे.

२) नागरी स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या लेख्यांवरील लेखापरीक्षा पुनर्विलोकन अहवाल :

नागरी स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या लेख्यांवरील लेखापरीक्षा पुनर्विलोकन अहवाल, नगरविकास विभागाद्वारे विधीमंडळास सादर करावयाचा आहे. सन २०११-२०१२ चा लेखापरीक्षा पुनर्विलोकन अहवाल विधानमंडळापुढे सादर करण्यात आला आहे. सन २०१२-२०१३ चा लेखापरीक्षा पुनर्विलोकन अहवाल तयार करण्याचे काम प्रगती पथावर आहे.

प्रकरण ४

स्थानिक निधी लेखापरीक्षा संचालनालयाचे संगणकीकरण :

संचालनालयाची दोन संकेतस्थळे आहेत :

1) Maharashtra Local Fund Audit (MahaLFA)

www.mahalfa.maharashtra.gov.in :

उपरोक्त संकेतस्थळावरील विभागाच्या कामकाजाची मासिक / त्रैमासिक प्रगती दर्शविण्यासाठी आणि नियंत्रणासाठी MIS प्रणाली विकसित करण्यात आलेली आहे. सदर संकेतस्थळावर नागरिकांची सनद, ज्येष्ठता सूची, रिक्त पदे, बदल्या व पदोन्नतीचे आदेश, माहिती अधिकार कायद्यांतर्गतची माहिती उपलब्ध आहे.

2) Maharashtra Audit Information Network System (MAINS)

www.mains.maharashtra.gov.in

लेखापरीक्षा कार्यपध्दती व लेखापरीक्षा आक्षेपांची माहिती संगणकीकृत करण्याच्या दृष्टीने राष्ट्रीय सूचना विज्ञान केंद्र, पुणे यांच्या सहकार्याने MAINS (Maharashtra Audit Information Network System) विकसित करण्यात आलेली आहे. सदर प्रणालीव्दारे लेखापरीक्षण नियोजनापासून ते लेखापरीक्षा अहवाल तयार करण्यापर्यंतची संपूर्ण लेखापरीक्षा प्रक्रिया करण्यात येते. सदरहु प्रणालीद्वारे लेखापरीक्षण आक्षेपाचे अनुपालनावर संनियंत्रण व लेखापरीक्षा पुनर्विलोकन अहवाल तयार करण्यास मदत होते.

सदर प्रणालीची प्रमुख वैशिष्टे खालीलप्रमाणे आहेत :

- वेबआधारित प्रणाली. इंटरनेटद्वारे उपलब्ध.
- ऑनलाईन आणि ऑफ लाईन पध्दतीद्वारे काम करण्यास मदत होते.
- सदर प्रणालीमध्ये लेखापरीक्षण पूर्व, लेखापरीक्षणादरम्यान संनियंत्रण आणि लेखापरीक्षोत्तर कामे इत्यादींचा समावेश आहे.
- लेखापरीक्षणाचे नियोजन, लेखापरीक्षा आक्षेपांचे संस्करण, एकत्रिकरण आणि लेखापरीक्षा अहवाल तयार करणे . तसेच लेखापरीक्षण पुनर्विलोकन अहवाल आणि अनुपालन प्रक्रिया इ. कामे ऑनलाईन पध्दतीने करणे बाबत नियोजन आहे.
- लेखापरीक्षा आक्षेपांची माहिती upload करण्यापूर्वी त्यांचे संस्करण आणि त्यांची वैधता , Document Verification Utility (DVU) Template द्वारे ऑफ लाईन पध्दतीने केले जाते.
- सदर प्रणाली महाराष्ट्र स्टेट डाटा सेंटर , चौथा मजला, नवीन प्रशासकीय इमारत , मंत्रालय, मुंबई येथून कार्यान्वित आहे.
- सदर प्रणाली WINDOW SERVER OS आणि MS SQL वर कार्यरत आहे.

परिशिष्ट १

वित्तीय आवश्यकता - (अर्थसंकल्पिय तरतूद)

(रुपये हजारात)

तपशिल	प्रत्यक्ष खर्च २०१६-२०१७			अर्थसंकल्प २०१७-२०१८			सुधारलेले अंदाज २०१७-२०१८			अर्थसंकल्प २०१८-२०१९		
	योजनेत्तर	योजनांतर्गत	एकूण	योजनेत्तर	योजनेत्तर	योजनेत्तर	योजनेत्तर	योजनांतर्गत	एकूण	योजनेत्तर	योजनेत्तर	योजनेत्तर
१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३
उद्दिष्टनिहाय वर्गीकरण - वित्त विभाग - मागणी क्रमांक जी - ५ २०५४ , कोषागार व लेखा प्रशासन (००) ०९८ - स्थानिक निधी लेखापरीक्षा (००) (०१) मुख्य लेखापरीक्षक, स्थानिक निधी लेखापरीक्षा (२०५४०१११) * (अनिवार्य)												
०१ वेतन	५५११४१	०	५५११४१	६५४५४०	०	६५४५४०	६०८११४	०	६०८११४	६८०१४७	०	६८०१४७
०२ मजूरी	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
०३ अतिकालिक भत्ता	२५२	०	२५२	४२७	०	४२७	३१५	०	३१५	४३९	०	४३९
०६ दूरध्वनी, वीज व पाणी शुल्क	२७२४	०	२७२४	३७०९	०	३७०९	३७०९	०	३७०९	४९२५	०	४९२५
१० कंत्राटी सेवा	०	०	०	७३०९	०	७३०९	४४६२	०	४४६२	७६७४	०	७६७४
११ देशांतर्गत प्रवास खर्च	१५७०१	०	१५७०१	२३२२२	०	२३२२२	१६११४	०	१६११४	२२१८४	०	२२१८४
१३ कार्यालयीन खर्च	२५६८५	०	२५६८५	३५०८१	०	३५०८१	२७९२८	०	२७९२८	३३२०३	०	३३२०३
१४ भाडे, पट्टी व कर	६५९३	०	६५९३	५८५७	०	५८५७	५८५७	०	५८५७	५८५७	०	५८५७
१६ प्रकाशने	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
१७ संगणक खर्च	३४९९	०	३४९९	१००६४	०	१००६४	९०५७	०	९०५७	१०६६७	०	१०६६७
२४ पेट्रोल, तेल व वंगण	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
२८ व्यावसायिक सेवा	१५	०	१५	१००	०	१००	५७	०	५७	५०	०	५०
एकूण - ०९८, स्थानिक निधी लेखापरीक्षा	६०५६१०	०	६०५६१०	७४०३०९	०	७४०३०९	६७५६९३	०	६७५६९३	७६५१४६	०	७६५१४६

* " अनिवार्य " हा शब्द केवळ स्तंभ क्रमांक ११ करिता लागु आहे.

<u>परिशिष्ट - २</u>

पदनिहाय तपशिल दर्शविणारे विवरणपत्र

अ.क्र.	पदनाम	संवर्ग	वेतनमान	मंजूर पदे	भरलेली पदे (माहे ऑक्टोबर २०१७ अखेर)
१	संचालक	संचालक	(३७४००-६७०००) + ८९००	१	१
२	सह संचालक	सह संचालक	(१५६००-३९१००) + ७६००	८	८
३	उप संचालक	गट अ (वरिष्ठ)	(१५६००-३९१००) + ६६००	४	३
४	सहाय्यक संचालक	गट अ (कनिष्ठ)	(१५६००-३९१००) + ५४००	५७	५१
५	लेखापरीक्षा अधिकारी	गट ब (राजपत्रित)	(९३००-३४८००) + ४६००	६७	५०
६	सहाय्यक लेखापरीक्षा अधिकारी	गट ब (राजपत्रित)	(९३००-३४८००) + ४४००	१६१	१४७
७	वरिष्ठ लेखापरीक्षक	गट क	(९३००-३४८००) + ४२००	२०३	१८१
८	कनिष्ठ लेखापरीक्षक	गट क	(५२००-२०२००) + २८००	६२०	४३५
९	लघुलेखक (वरिष्ठ श्रेणी)	गट क	(९३००-३४८००) + ४४००	१	१
१०	लघुलेखक (निम्न श्रेणी)	गट क	(९३००-३४८००) + ४३००	७	३
११	लेखापरीक्षा लिपिक	गट क	(५२००-२०२००) + १९००	१५३	१०३
१२	वाहन चालक	गट क	(५२००-२०२००) + १९००	४२	९
१३	नाईक / दप्तरी / रोनिओ	गट ड	(४४४०-७४४०) + १६००	२१	१९
१४	शिपाई	गट ड	(४४४०-७४४०) + १३००	८४	४१
१५	पहारेकरी	गट ड	(४४४०-७४४०) + १३००	१	०
	एकूण			**१४३०**	**१०५२**

परिशिष्ट ३

कार्यरत महिला अधिकारी/ कर्मचारी यांची सांख्यिकीय माहिती दर्शविणारे विवरणपत्र

अ.क्र.	संवर्ग	वर्ष	एकूण कर्मचारी	पुरूष कर्मचारी संख्या	महिला कर्मचारी संख्या	अल्पवयीन मुलींशी विवाह केलेल्या प्रकरणांची संख्या	हुंडा प्रतिबंधक कायद्यानुसार उदभवलेल्या प्रकरणांची संख्या	महिलांच्या लैंगिक छळाबाबतची प्रकरणे कार्यवाही / संख्या	उपाययोजना / केलेली कार्यवाही / शेरा
१	गट अ	२०१६-२०१७	६६	५१	१५	०	०	०	श्री. कि.अ.इंगोले, वरीष्ठ लेखापरीक्षक, सहाय्यक संचालक, स्थानिक निधी लेखापरीक्षा, गडचिरोली यांच्यावर महिला तक्रार बाबत कार्यवाही सुरु आहे.
		२०१७-२०१८	६३	४९	१४	०	०	०	
२	गट ब (राजपत्रित)	२०१६-२०१७	१७२	१६३	९	०	०	०	
		२०१७-२०१८	१९७	१८१	१६	०	०	०	
३	गट ब (अराजपत्रित)	२०१६-२०१७	०	०	०	०	०	०	
		२०१७-२०१८	०	०	०	०	०	०	
४	गट क	२०१६-२०१७	७८२	६१९	१६३	०	०	१	
		२०१७-२०१८	७३२	५७७	१५५	०	०	१	
५	गट ड	२०१६-२०१७	६३	५५	८	०	०	०	
		२०१७-२०१८	६०	५२	८	०	०	०	
एकूण		२०१६-२०१७	१०८३	८८८	१९५	०	०	१	
		२०१७-२०१८	१०५२	८५९	१९३	०	०	१	

टिप:- सन २०१७-१८ ची माहिती माहे ऑक्टोबर २०१७ अखेरपर्यंतची आहे.

शासकीय मध्यवर्ती मुद्रणालय, मुंबई